

Julsrudnissen.

Oppe på Julsrud hadde det vært nisse så lenge folk kunde minnes. Og det var det underlige, at flytte vilde han ikke, enda gården blev solgt både til prest og skriver og nytt bygget der det gamle falt ned.

Den første som blev var ham der på Julsrud, var han som åtte gården før gammelpresten kom. Den mannen het Ola, og han var så nidsk at han laget selepute til hesten sin av en gammel utslitt skinnbrok. Men selve hesten var så mager at den så ut som en skinnfeld på en skigard må vite.

Så var det en juledags morgen han Ola Julsrud skulde til kirke, men alt han lette og alt han spurte, så kunde han ikke finne helgebroken sin.

„Å, det er vel kjerringen som har gjemt den,“ tenkte han. For han hadde en kjerring som var likeså nidsk som han selv, kan tenke.

Så tok han på sig hverdagsbroken og drog ned i stallen for å sele på hesten.

Men da han kom dit stod hesten fullt påselet i spiltauet. Kirkeselen hadde den på og den gildeste selepute som nogen kunde drømme om; men da han så bedre efter, så var den laget av helgebroken hans, og av selve broken lå fillene igjen fremved hestebenene.

„Å din rakkar,“ ropte mannen, han skjønte hvem som hadde vært på ferde.

„Å din stakkar,“ sa det borti kroken, og han fikk se øinene og værharene på en nisse som satt og lo.

Julsrudnissen fikk tak i hestestriglen og hev den innover; med det samme sprakk stallruten, og borte var det alt i hop.

Men den dag måtte Julsruden kjøre til kirken i hverdagsbrok.

Da han kom hjem om kvelden, var det alt blitt skymt, og da han kom bort til stallen med hesten sin, satt der noget grått fremved stalldøren.

Julsruden tenkte det kunde være han Passop, finnehunden hans, og så sa han:

„Ja, er det du da, bisen!“ Og så knepset han med fingeren og gjorde sig så inderlig blid i røsten.

„Ja, er det du da, nidsken!“ freste det til og borte var det.

Så var det utpå våren en dag, Julsrudkjerringen drev på i fjøset og melket.

Rett som hun satt, fikk hun høre det mjauet og bar sig så sårt innunder fjøsgulvet, og da hun tok op fjøslemmen fikk hun se et helt rede med lodne nisseunger, som lå og veltet om hverandre borti en krok, og bakom lå selve nissemoren og murret og mol.

Kjerringen tok og vilde legge lemmen for, men med det samme kom der en tom melk-ask og en løen labb op bent fremfor benene på henne.

Julsrudkjerringen tok drægrukuen og slo op i asken; men ikke var det melk hun gav. Borte blev det alt i hop. Men rett som hun stod der og gapskrattet fikk hun en skvett bent i synet, og ikke var det melk som skvatt.

Da hun vel hadde flidd sig og båret op melken, gav hun sig til å kjerne, for hun skulde ha smør til helgen. Rett som hun stod der og drog fremved kjernen, begynte den vesle reivungen hennes, som hang og slang i en vugge bak i koven, å skrike mest som en katte skrek.

løen: lodden — drægruku: gjødselspade.

Kjerringen slapp kjernen og drog inn i koven, men der lå ungen og sov så stilt som svarte natten.

Da kjerringen kom ut til kjernen igjen, var den dørgende full av det som kua gir, men rømme var det ikke.

„Å, ditt nissetroll!“ skrek hun; hun skjønte det var ham som hadde vært fremme.

„Å ditt nidske troll!“ svarte det uti koven.

Kjerringen tok glotangen og drog efter, men hun fikk bare se en grå rumpestubb som smatt ned igjennem kjellerlemmen.

Året efter døde Ola Julsrud. Og kjerringen hans, så nidsk hun var, så vilde hun ha en gild jordferd, må vite. Og så budsendte hun alle dem som var ved god makt i bygden, og det blev et følge så stort at det var rent stygt å se.

Og kjerringen og presten kjørte først i følget.

Men ikke var de vel farne utom bursledet så kom der ut av stabburet den underligste ferd du skulde se for dine levende øine. Alt det som halt og skakt var, alt det som fælt og fant var, og sist gikk en stubbrumpe, gråtufset nisse og mjauet og bar sig.

Dette følge slo sig med i likferden og fulgte hele veien. Og hver gang de i likferden snudde sig for å se hvem det var som mjauet, var det borte; men når de vendte nesen rette veien var det der igjen.

Slik drev det på like til følget kom innom kirkeplanken. Da ropte det:

„Ola Julsrud! Du har heder av likferden din!“

Og da så alle som i følget var for et ufyse der hadde fulgt Julsruden til jorden; men med det samme begynte det å ringe og borte var det.

*

Hele den vinteren var det ikke fred å få på Julsrud. Fe vilde ikke trives og folk vilde ikke stane. Fjøsjenten flyttet i utid, for støtt var nissen efter henne om kvellen når hun gav

nattforet, og hunden blev så redd at den smøg i hus når natten kom.

Dette blev for hardt for Julsrudkjerringen og så solgte hun gården til selve gammelpresten. Da mente alle, at nu skulde der bli stilt på Julsrud. Og det mente presten med, for han så så vellært og streng ut som Vårherre selv, og så nådig at en stakkar mest kunde kreke i jorden når han kom bortåt. Men en prestefrue hadde han, som var så snild som dagen er lang.

Så var det en lørdagskveld presten satt på kontoret og leste over i den store spørsmålsboken sin. Og rett som han satt blev han så inderlig børg og nådig, og så slo han med knyttneven i selve bibelen og mente på det, at nu måtte dommedag komme over hver og en der i bygden, slik bedrøvelig syndens trelldom folk drev med dag og natt både på allmannveien og bortover gårdene.

Men da han snudde sig, fikk han se en nisse sitte i prekestolen så børg og gild, og svartboken hadde han i fanget, og rett som det var slo han i selve svartboken med den løene labben sin, bare så busta føk. Og han var så modig at du skulde vel aldri ha sett slikt.

Da slo presten kors fremfor sig, både ett og to.

„I all verdens rike, hvad er du for en?“ sa han.

„I all verdens rike, hvad er du for en?“ svarte det, og borte var det alt i hop.

Men da presten satte sig i stolen igjen, kjente han sig så underlig mjuk og rar, og ikke syntes han han kjente sig selv igjen, så han visste hvad han var for en. Og så gav han sig til å lete i bibelboken både høit og lavt for å se efter hvad han var for en og da han det vel hadde funnet, stod kaldsvetten i pannen på ham, og han var ikke likere enn at han seg i kne fremved prekestolen og gav sig til å tigge og be, at han som høiere var, vilde hjelpe ham på rake føtter igjen. Men da han syntes han hadde bedt både lenge og vel, snudde han sig, og

da fikk han se den vesle nissen ligge på kne bortved ovnskroken og bære sig ilde og jamre sig, han akkurat som presten gjorde.

Men da blev presten harm. Han spratt ende op og trampet i foten så det sang i stuen.

„Får jeg fred!“ sa han.

„Får jeg fred!“ svarte det så mjukt og sårt, som når barn gråter. Og presten så ikke annet enn et par gloende øine som stirret på ham borte fra mørkeste kroken.

Samme kveld skulde presten kjøre i sognebud til en gammel krok som var ferdig. Det var enda månelyst og brennkulde. Rett som presten kjørte, kjente han han blev så kald, enda han hadde ulveskinnspsels og grepvotter. Og da han kom til å se bortpå skyggen som drev og fulgte fremved veien, fikk han se en liten stubbrumpet nisse, som satt bak på hundsvotten. Men da han snudde sig for å se efter, var det ingen ting. Men rett som han gløtter bort på skyggen igjen, så satt han der, denne nissen. Og slik varte og rakk det helt til han kom hjem om natten.

Men det syntes presten blev verre enn verst; slikt måtte kverkes med makt.

Dagen efter, da det var blitt nissemørkt om kvelden, tok han bibelboken, gikk bent ned i stallen og satte sig til å lese på spreng. Da han var kommet til kong David, stod hesten i spilletauet skumsvett og skalv, og alle ruter var våte. Men presten selv han var like tørr.

„Far vel med kong David,“ sa presten. Så gav han sig til å lese videre igjen, bare så duren stod.

Da han vel var kommet til kong Salomon, sprakk stallruten.

„Farvel med kong Salomon,“ sa presten. Så gav han sig til å lese videre igjen, bare så duren stod. Men hver gang han stanset for å bla om, kom en løen liten labb frem og hjalp ham, og hver gang han snudde sig rundt for å se, var det ingen verdens ting.

Da presten hadde lest hele det gamle testamente, sprang staldøren op med ett. Inn stod en underlig gufs så kald, og store stjerner tindret.

Da skjønte presten at nu kom det verste, for i alle kroker så han gloende øine. Så la han i vei med det nye testamente, om det skulde bite bedre.

Men underligere skulde du vel aldri ha hørt! For rett som han leste så svetten rant, hørte han hundre som leste med,

og som han snudde sig og så, satt stallen full av nisser, som åjet og bar sig med labbene ihoplagt og bad så andektig.

Da blev presten kald og slo korsets tegn.

„Vik fra mig, fordømte trollpakk!“ ropte han — han holdt bibelen fremfor sig.

Da blev nissene borte, alle som en, inn og inn i de mørkeste kroker.

„Å-å-å-å-å--h!“ — sang det så sårt og langt.

Og presten så ikke annet enn hundre gloende øine, som stirret som stjerner i mørket.

Men da han gikk op fra stallen, skalv han som et løv og var hvit som sne.

„I Guds navn, hvad stygt har du sett?“ spurte fruen hans — hun foldet hendene sine.

„Det har jeg sett,“ sa presten, „at de trenger nok prest under jorden også.“

Dagen efter fikk han sott, og tredje natten døde han.

Så fikk de prest under jorden også.